

מסורת הש"ס

א) לקמן דף קמ"ו: [מוספתא דמסורת פ"ד, ג] פאה פ"ג מ"ו [לקמן דף ק:]

גילון הש"ס

נבריא דניחא לה דתיפוק עליה קלא. ע"י לקמן דף ק: ע"י מוס' ד"ה ואלו:

הגהות הב"ח

א) גבי אין ממנו מתנה לאחריים. ששמת שמת נמי אף לא פירש שבש"ב מיתת נטו הוא שפיה. אלא שם נ"ב [דקמן דף קמ"ג] וי"א ששמת שמת נמי אף לא פירש ששמת שמת נמי, דלא אולין בטר אומנן דעמיה (ש"ס).

מוסף רש"י

ועמד וכתב כל נכסיו לאחריים. ששמת שמת נמי, אף לא פירש שבש"ב מיתת נטו הוא שפיה. אלא שם נ"ב [דקמן דף קמ"ג] וי"א ששמת שמת נמי אף לא פירש ששמת שמת נמי, דלא אולין בטר אומנן דעמיה (ש"ס).

רבינו גרשום

דלאו אמן היא. מהו מי אמרין הואיל דהני בניו לא מחזירי בכבודו כולי האי משום מתנה הוא היב' לה וקנתה או דלמא אבדלה וכל כד שייכי בחוביה דרבי' כדב את אבך ואת אבך לרבות אשת אבך ודאי משום דינהו לה איקא עבר ועשאה אפטרופא ולא קנתה: אמר רבא כולהו. הני נשי לא קנו משום דעשאן אפטרופא משום שיש להן חביבות קרובית דעתי: לבר משתו ארוסה ודאי: גרשה. ודלא היב' דעתיה לגביהו כולי האי: ורב עירא אמר משום דרביא שכולהו קנו. ליה מתנה: לבד מאשה אבל הבנים. דהיינו שבכבוד אמן ואיכא למימר משום אפטרופא היא והכי נמי אשה אצל בהבעל דשייכי כל דהו כפטרופא: ע"י רבא. הא פטרופא לי היא דקאמר עשאה אפטרופא בשכ"ב מרע הוא. אבל כבירה שכתב לה היא מי אמרין שכ"ב מרע הוא דעשאה אפטרופא משום דניחא ליה דלישתמעון מלה בטר דימות עלייהו בדניחא דליהגון בה היקא אבל בריה הואיל דכתב לה דאי משום מתנה הוא דכתב דאי משום דאפטרופא הוא קאמי אפטרופא אף קאמי איהו בחיים אלא חזו דלא נהגו בה יקא מצי לאבדוניהו אמאי לא נתנהו לא יקא לאמכון. או דלמא בריא נמי ניהא ליה דלישתמעון מלה בטר דימות עלייהו בדניחא דליהגון בה היקא אבל בריה הואיל דכתב לה דאי משום מתנה הוא דכתב דאי משום דאפטרופא מנכשיר: ת"ש הכותב פירות נכסיו לאשתו. כמתנה גזירה מן הקרקע ששירי דהני פירות לא יתיב לה משום כותבתה אלא משום מתנה: כתב לה הני פירות למתנה או שישא או רביע. ידב לה כמתנה גובה כותבתה מן שאר פירות. והכותב לא נכסיו קרקע ופירות לאשתו כמתנה ויצא עליו שטר חוב ר"ה אומר הקרקע מתנה ותעמוד על כותבתה וכתובתה קודמת נכסיו משום גנתה עבד. ורצה שיאמר לה מחלת כותבתך בשביל מתנתך קודם למתנתך משום דהא נתכוון להרווחה (א) כולה כשנתן (ב) אולי י"ל להירווחה ליה. (ג) נראה דל"ל ואלו א"כ הו"ל וכו' מולא מיהא הנכסים ומלאת קמת וכו'.

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

קלב.

עין משפט גר מצוה

צני רבא צבירא. שכתב כל נכסיו לאשתו ולכל הני דליירי שמואל אס כתב להם כמתנה מהיום לגמרי אי נמי מהיום ולאחר מיתה מי אמרין מתנה גמורה היא דאי משום כבודה הא קאי הוא ויכדוה מאיתמו: דלישתמעון מלה מהשפא. לפי שידועין שעמידין להיות כפופין לה: הוהב. כמתנה: פירות נכסיו. שעכשיו צעין. אי נמי דלקני לה קרקע לפירוטיה דלקני לה גנופא דלרעא דקנייה: גובה. (א) כל כמתנה מן הקרקע דבשזיל מתנה זו לא מחלה שעבוד כמתנה ועל הקרקע ואס כתב לה קרקע ופירות לגמרי מחיתתן או שליש או רביע גובה כמתנה מן השאר ולא זו אף זו קתמי כתב לה פירות ואפי' קרקע ומיהו האי דקתמי למתנה לשליש ולרביע צו ואין י"ל זו מפרש' ולא דוקא נקט כי האי סידרה הכא אלא משום דככל דוכתא רגיל לומר כן: נכסיו כל נכסיו לאשמו. וקא סלקא דעתך השתא אפי' במקום צנים דאמר שמואל לעיל [קלא:] לא עשאה אלא אפטרופא והכא קאמר דקניא: וי"א עליו שטר חוב. שקדם למתנה זו ומיהו למתנה על קדס: קרקע מתנה ופעמוד על כותבסה. דליפות כחה כמתנה מתנה זו לזכות כמתנה נכסים אצל היא לא מחלה שעבוד כמתנה שעל נכסים הללו בשזיל מתנה זו שאס תיבטל מתנה זו בשזיל בעל חוב הקודם תחזור עליהם מכה שעבוד כמתנה והלכך רוצה היא שמקרקע מתנתה: פקדע כותבסה. לאו דוקא שהרי אינה מוחלת כמתנה בשזיל שום מתנה שנותן לה בעל דאי קנה נכסים אחרי כן תגבה מן כמתנה כדאמרין לקמן בשמעין [קלא:] שהרי כן כתב לה דקנאי ודעתיה אנה למיקני אצל מהנהו נכסים דיהיב לה מחלה שעבוד כמתנה דמינייהו לא תגבי כמתנה הואיל וצמתנת חנם צאו ליה דאניה ונתנת לא לזה שמה יצא בעל חוב ויטרפס בחובו הלכך תקרע כמתנה לגבי הני נכסים שלא תטרוף: ופעמוד על מתנה. אס אפשר לה להמקיים הלכך כיון דלא הו"ל מתנה

בעי רבא בבריא היאך בשכ"מ הוא דניחא ליה דלישתמעון מלה אבל בבריא הא קאי איהו או דלמא בבריא נמי ניהא ליה דלישתמעון מלה מהשתא תא שמע הכותב פירות נכסיו לאשתו גובה כותבתה מן הקרקע למחצה לשליש ולרביע גובה כותבתה מן השאר כתב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר חוב רבי אליעזר אומר תקרע מתנתה ותעמוד על כותבתה וחכ"א יתקרע כותבתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן ואמר רבי יהודה הנחתום מעשה ואירע הדבר בבת אחותי כלה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו תקרע כותבתה ותעמוד על מתנתה ומכאן ומכאן ויבא שטר חוב קניא ובמאי אילימא בשכ"מ והא אמרת לא עשאה אלא אפטרופא אלא לאו בבריא לעולם בשכ"ב מרע ורב עירא מוקי לה בכולהו רבינא מוקי לה באשתו ארוסה ואשתו גרושה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה תקרע כותבתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן דלא אויל רב נחמן בטר אומדנא (א) והתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחריים ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה ר' שמעון בן מנסיא אומר ר' יאן מתנתו מתנה (ב) שאילו היה יודע שבנו קיים לא כתבן ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא דשני התם * דניחא לה דתיפוק עליה קלא דכתביניהו ניהלה להנהו נכסים תנן התם (ג) הכותב נכסיו לכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כותבתה משום דכתב לה קרקע כל שהוא אבדה כותבתה אמר רב במזכה להן על ידה ושמואל אמר במחלק לפניו והיא שותקת רבי יוסי בר' חנינא אמר באומר לה מלי קרקע זו בכתובתך ומקולי

ומלאת קרחת מכלן ומכאן ומיהו מחילה צעוות ליתא דההיא מתנה גמורה היתה צלוחה שעה דהא אי צעי בעל מצי מסלק ליה צווי וכדאמר רבא בפסחים בפרק כל שעה (דף ק: ז) דבעל חוב מכלן ולהצא הוא גובה: צנא אחוסי כלה. כלמי אשת בני כמתנה לה בני כל נכסיו ואח"כ צא בעל חוב דבני לגבות חובו שקודם למתנה כמתנה: קניא. ולא אמרין עשאה אפטרופא: אלא לאו צבירא. ושמע מיהו צבירא קניא ליהא לאמירא אפטרופא עשאה דהא קאי הוא וצבירי מרע איירי שמואל ולא צבירא: אלא עירא מוקי צוולה. כדאמרין לעיל [קלא:] כולהו קנו דהיינו צא מכל הבנים ואשתו ארוסה גרושה וה"נ כך אשמו דקתמי היינו אשמו ארוסה ואשתו גרושה ומיהו צבת אצל הבנים ליכא לאוקומה דהא אשמו קתמי. ואי קשיא הא רבינא נמי צאשתו ארוסה ואשתו גרושה מוקי לה כדמפרש לקמיה וא"כ אמאי קאמר גמרא רב עירא מוקי לה כולהו לימא נמי רב עירא מוקי לה צאשתו ארוסה ואשתו גרושה דהא ליכא צינייהו אלא צת אצל הבנים לחוד דפרשיית לעיל [קלא:] ד"ה ורב עירא] וצת אצל הבנים ליכא לאוקומה דהא אשמו קתמי מרין משום דאמרן לעיל רב עירא משמיה דרבא אמר כולהו קנו כו' [קלא:] הילכך נקט נמי הכא כי ההוא לינשא דלעיל: הכי גרסינן רבינא מוקי לה צאשתו ארוסה ואשתו גרושה: אמר ר"ג הלכה תקרע כמתנה על מתנה. דלא תטרוף כמתנה מהני נכסים אע"פ שקדמה לבעל חוב שהרי מחלה שעבוד אצלם משום דצאו ליה כמתנה ומיהו אס קנה נכסים אחרי כן תגבה מן כמתנה כדאמרין לקמן בשמעין. והא דליקטי ר"ג בסוק הלכה כחכמים היינו משום דלר"א לאקשיי דיהי אדריה דקמשי ואולי ואשתמעין ר"ג דשינויא דקא משנינן דלא תאשירי דיהי אדריה דשינויא דקא ואלו חס לא אמר הלכה כחכמים הוה אמינא דס"ל כ"ר"א כדמוכחא ע"י מילתא דלקמן: ומתמיהין ר"ג לא אולי צביר אומנא. דהא מאומדן הדעת יש לנו לומר דלא מחלה שעבוד הני נכסים בשזיל המתנה: משום מתנה. שהרי לא פירש צעעת מתנה בשזיל שאני סבור שמת בני אני נתון מתנה זו: יודע. היינו אומדנא אע"פ שלא פירש נמי כמי שפירש דמי: ומשני ה"נ בטר אומדנא אויל ר"ג דקאמר תקרע כמתנה דניחא לה בהך מתנה משום דתיפוק קלא דאיהי מהימנא ותשובה גבי בעלה ומשום הכי כתב לה כל נכסיו ובההיא הנאה מחלה שעבוד כמתנה ואמרה אי אחי בעל חוב וטרוף להני נכסי לא חיישינא: אן הסס. בנמס' פאה צפוק פ"ג (משנה ז). ומשום דבעי עלה רבא צבירא היאך נקט לה נמי הכא: הכי גרסי' לה הוהב נכסיו לבניו ולא גרסינן כל: וכסא לאשמו קרקע כל שהוא. ואלו פירש אס לפרעון כותבתה אס לנש מתנה דאי לפרעון כמתנה הרי הוא כמו שפרע לה קלת כמתנה וכו' מודו דמה שנתן לבניו וכו' פירש כלום דמשועבד היא כמתנה: אבדה כותבסה. לא אבדה אבדה משום שאס יקנה נכסים אח"כ תגבה מן המותר בלקמן דהא כתב לה דקתמי ודעתיה אנה למיקני אלא אבדה כמתנה מהני נכסים אלא יקנה העניל נכסים אחרים הרי הפסקיה שמאלו שנתן לבניו לא תגבה עוד דנתרצית להם כמתנה זו והאיל ותנן גס לה קרקע כל שהוא וכדמפרש טעמא ואולי וכגון שחלק להן ולה כל נכסיו אצל שירי אפילו חד דיקלל שלא חלק אותו אמרין לקמן [קלא:] מגו דנתתא אדיקלל נתתא נמי אכולהו: וקא פריך משום דכסא לה קרקע כל שהוא כו'. כמתנה: אמר רב צמונה להן על ידה. עסקינן שנתנה לו סודר שלה להקנות לבנים כדקיי"ל (ג"מ דף ק: ז): ככליו של קונה דמוכחא אלא מדקא משתדלל צוכיית הבנים וגם נתן לה קרקע כל שהוא ואינה מערערת כלום כיון דאיכא תרתי ודאי נתרצית להם בלב שלם להיות קונין ומתנה זו שלא מוכל לטרוף מן כמתנה ומחלה להן השעבוד שעל הנכסים הללו והפסקיה כמתנה אס ליה מתנא מקום אחר לגבות: ושמואל אמר. אפילו אין מוכה להו על ידה אלא שהיתה לנש צעעה כשתב נכסיו לבניו והיא שותקת לה קרקע כל שהוא נתרצית ודאי אבדה כמתנה: רבי יוסי צבירי תינא אמר. אפילו לא חלק בפניה אלא שאמר לשון או כשתב לה הואו קרקע כל שהוא טלי קרקע זו בכמתנתך והיא לא ערערה ודאי מחלה שעבודה משאר הנכסים. ואחרון אחרון מיקל:

רבינו גרשום (המשך) לה מתנה ולא להפסידה הלכך אינה מועלת לה מתנה משום בעלי חובות של בעלה ולא תפסיד בשביל מתנתה. אלא קרקע מתנה ותעמוד על כותבתה ותגבה כתובת מן הנכסים משום דשטר כותבתה קודם לשטר חובו. וחכ"א לא אולין בטר אומדנא אלא תקרע כותבתה ותעמוד על מתנה משום דאיכא למימר דמתלה כותבתה לבעל בשביל המתנה. (א) ואח"כ הוציא בעל חוב שטר חובו שקדם שיפברו לשיבוע מתנה והוציא מיד הנכסים ונמצא קרחת מכאן ומכאן ומעשה ואירע ומתנה: מעשה ואירע דבר. דהני הוה בבת אחותו של ר' יהודה שיתיה לה ועשה לה ארוס כותבה מן האירוסין ואחר כך כתב לה נכסיו מתנה ומת שטר חובו לפני חכמים שהוציא בעל חובו של ארוס שטר חובו ואמרו חכמים תקרע כותבתה ותעמוד על מתנה משום דאיכא למימר דמתלה כותבתה על אותה מתנה ותעמוד על מתנה כו'. אלא לאו בבריא אבדא קניא אשמו דקניא ואיכא דקאמי ותפשוט מהכא לעולם בשכ"ב שמה דקאמרת הא לא עשאה אלא אפטרופא ולא קניא איכא דקניא ואיכא רב עירא מוקי לה לעיל בכלה דקני משום מתנה לבד מאשה אצל הבנים ואשה אצל בני הבעל. ורבינא לא מוקי לה דקנו בכלהו אלא אשמו ארוסה ואשתו גרושה לבד קנו דפרשיי לעיל לעולם בשכ"ב מרע הוא דעשאה אפטרופא משום דניחא ליה דלישתמעון מלה בטר דימות עלייהו בדניחא דליהגון בה היקא אבל בריה הואיל דכתב לה דאי משום מתנה הוא דכתב דאי משום דאפטרופא הוא קאמי איהו בחיים אלא חזו דלא נהגו בה יקא מצי לאבדוניהו אמאי לא נתנהו לא יקא לאמכון. או דלמא בריא נמי ניהא ליה דלישתמעון מלה בטר דימות עלייהו בדניחא דליהגון בה היקא אבל בריה הואיל דכתב לה דאי משום מתנה הוא דכתב דאי משום דאפטרופא מנכשיר: ת"ש הכותב פירות נכסיו לאשתו. כמתנה גזירה מן הקרקע ששירי דהני פירות לא יתיב לה משום כותבתה אלא משום מתנה: כתב לה הני פירות למתנה או שישא או רביע. ידב לה כמתנה גובה כותבתה מן שאר פירות. והכותב לא נכסיו קרקע ופירות לאשתו כמתנה ויצא עליו שטר חוב ר"ה אומר הקרקע מתנה ותעמוד על כותבתה וכתובתה קודמת נכסיו משום גנתה עבד. ורצה שיאמר לה מחלת כותבתך בשביל מתנתך קודם למתנתך משום דהא נתכוון להרווחה (א) כולה כשנתן (ב) אולי י"ל להירווחה ליה. (ג) נראה דל"ל ואלו א"כ הו"ל וכו' מולא מיהא הנכסים ומלאת קמת וכו'.

מירע ליה כותבתה בשביל כבוד שעושה לה דכותב לה כל נכסיו כרי יצא לה קול שתשובה היא בעיני כל כך ומחלה לה כותבתה בשביל מתנה הלכך תיקרע כותבתה ותעמוד על מתנה: תנן היתם. בנמס' פאה: ומכאן לה קרקע כל שהוא. דוקא כתב אבל אי לא כתב לא אבדה כותבתה משום דאיכא למימר דלא בעיא לצעורי בעלה לא מיחה: במזכה להן על ידה. שתקבל לכל אחד חלקו שלא בפניהם היה וזיכתה לכל אחד ולא מיחה אמרי' דמתלה כותבתה באותו קרקע כל שהוא: ושמואל אמר במחלק לפניו. כל נכסיו והיא שותקת מחלה.

פ"ה רשב"ם העקרי מזה כפי אומדן דעתה ויהיו כפופין לה ומחלה מתלהם הלכתא בלא טעמא קא תשיב לה דדברי גזילה הם [לקמן קמ"ד]. שאנו מתרין את המתנה דמתענו ולמינן דאפטרופא עגלמא שייח. ודוקא כל נכסיו ליהא שירי לא כמתנתו אלא איכא שירי קתמא. ודוקא פשוט אצל אחר כשנתן לו גמרי' כל נכסיו קיי"ל לקמן גבי מי קנת שטר חוב על דעתו לנש מירי צולא ש"מ היא זו שהיא ידב לנשות וכו' דבריה כמתנין ומסויין: ד"ג לה לטויה ר' (בדמס') עד הכי פירושא פישעא דלם כתב כל נכסיו לבנו גדול כל קנה דלא עשאו אלא אפטרופא לבניו שיתקנו לו אחי בעד בשביל שיהא אפטרופא נכסיהם: לפי קטן טעמא נצייפיה. לא קנה דאפטרופא פיהו:

קא ד מיי' פ"ו מהל' וזיה הלכה ד מתנן ששן פנ טושי'ע אה"ע קו ספי' א טושי'ע ח"מ מ' רמו ספי' ד: קב' ב מיי' שם הל' מ וסמ' שם טושי'ע אה"ע ס' קו ספי' ג: ק' ג מיי' שם הל' א וסמ' שם טושי'ע ח"מ ס' רמו ספי' א: קי' ד מיי' שם הל' מ וסמ' שם טושי'ע אה"ע ס' קו ספי' ג: קי' ה מיי' שם הל' ט ופי' גמ' מ' וסמ' שם טושי'ע אה"ע ס' קו ספי' א וטושי'ע ח"מ ס' רמו ספי' י: קט' י: רבינו גרשום (המשך)